

greppa näringen

Excelverktyget i Hållbarhetsanalysen 1C

Excelverktyget består av ett antal flikar som du ska fylla i. Vad de olika flikarna innehåller beskrivs nedan. Generellt är det så att du ska fylla i det vita cellerna.

På en del frågor finns möjligheten att svara ”Inte aktuellt” använd detta alternativ eller lämna cellen blank om detta är en irrelevant fråga för det aktuella företaget. Svaret ”Inte aktuellt och blankt svar tas inte med beräkningarna av hållbarheten.

När du fått fram ett värde för en indikator och lantbrukaren vill veta mera kan du ta fram motsvarande bild i bildspelet och relaterade till den. Tipsa om vilka moduler som berör en viss modul om lantbrukaren är intresserade av mer rådgivning.

Introduktionsfliken

Välj gårdens huvudsakliga inriktning, län och vanligaste jordart. Det finns rullistor för alla tre. Om du har integrerad grisproduktion eller något annat som inte finns i rullisten välj Annat.

Övergödning

Kväveöverskott

Ange gårdens djurtäthet. Den hittar du i rådgivningsbrevet för modulerna 1Aa, 1B 10D, 40B Om det inte finns djur på gården skriv in siffran 0.

Ange beräknat överskott av kväve Det hittar du i rådgivningsbrevet för modulerna 1Aa, 10D, 40B eller 1B.

Visa lantbrukaren hur han ligger till genom att visa var hans gård hamnar i diagrammen i bildspelet

Tipsa om de moduler i 11-serien som är lämpligast

Fosforbalans

Välj den växtföljd som bäst passar

Välj fosforklass

Ange fosforbalansen Det hittar du i rådgivningsbrevet för modulerna 1Aa, 10D, 40B eller 1B. Sätt ett minus framför om den är negativ.

Tipsa om de moduler i 11-serien som är lämpligast (BCDE)

Kväveutlakning

Du hittar siffran för kväveutlakning i rådgivningsbrevet för modulerna 11Aa, 11Ab, 11C, 11D, 11E (inrapporterat i GNWadm). För modulerna 10B, 10D, 12B, 13J, 15A ska uppgifter om kväveutlakning finnas med och kommenteras i rådgivningsbrevet.

Om det inte finns en beräkning kan du göra en enkelberäkning- Klicka på klicka här i cell C12. Välj de påstående som passar bäst som svar för de sex frågorna. Klicka på Tillbaka för att komma tillbaka till fliken Övergödning.

Kväveeffektivitet i utfodringen

Ange kväveeffektiviteten. Siffran finns i rådgivningsbrevet för 41A, 41B, 42A, 50A, 50B (siffran kan vara uttryckt som proteineffektivitet). Skriv inget i rutan om det inte finns djur på gården.

Ammoniak

Om det finns nötkreatur eller grisar på gården eller om det sprids stallgödsel på gården ska du besvara frågorna om ammoniak. På gårdar utan djur ska du bara svara på frågorna om det sprids stallgödsel och då endast de tre sista frågorna. Klicka på länken så kommer du till en egen flik. Fråga lantbrukaren vilka påstående som bäst passar verksamheten på företaget. Påståendena gäller alla djurslag så bort se från påstående om grisar om det bara finns nötkreatur på gården och vice versa.

Om du har en siffra på kväveeffektiviteten ska du inte besvara den första frågan.

Klicka på Tillbaka för att komma tillbaka till fliken Övergödning.

Tipsa om de checklistor och praktiska råd om ammoniak som finns som rådgivningsunderlag till flera av rådgivningsmodulerna

Precisionsodling

Som en indikator på precisionsodling har vi valt höstvetete och kvävegödsling. Fråga lantbrukaren om hur stor arealen höstvetete som odlas och hur många hektar som precisions gödslas (med N-sensor, CropSAT och liknande verktyg).

Tipsa om modulen 16A och grupprådgivningen i precisionsodling.

Övriga frågor

Detta är nyckelåtgärder som ingår i CAP-och LOVA. Ställ frågorna om damm/våtmark; skyddszoner; mellangröda/fånggröda och vårbearbetning. Ställ frågorna oavsett om gården är berättigad för stöd till dessa åtgärder eller inte.

Tipsa om modulerna 11Aa, 11aAb, 11C, 11D, 11E, 11B, 12B, 14A, 14B

Markhälsa

Gå igen frågorna på fliken Bördighet med lantbrukaren. Svara Inte aktuellt om det inte är tillämpligt på den aktuella gården.

Om det finns behov av att förbättra bördigheten på gården tipsa om modulerna 12A och 12 B.

Växtskydd

Gå igenom frågorna om hantering ned lantbrukaren. Svara Inte aktuellt om det inte är tillämpligt på den aktuella gården (till exempel på en ekogård eller om spruttjänster lejs in). Svara annars Ja eller Nej. Fråga 3 och 5 ger inte grönt, gult eller rött. De är bara för att samla in data.

Gå igenom frågorna om att förebygga, bevaka och behovsanpassa. Svara med betyget 1-5 på de frågor som är aktuella på företaget. Svara Inte aktuellt om det inte är tillämpligt på den aktuella gården.

Gå igenom frågorna om att följa upp med lantbrukaren. Svara Ja, Nej eller inte aktuellt

Om det finns behov av att förbättra arbetet med växtskydd på gården tipsa om modulerna 13A och 13I.

Biologisk mångfald

Gå igenom de olika åtgärderna som man kan göra för biologisk mångfald på åkern och svara Ja, Nej eller Inte Aktuellt. Gå igen om frågorna och titta sedan tillbaka och diskutera de olika åtgärderna. Vi rekommenderar att du har broschyren ”gynna mångfalden i åkerlandskapet” tillgänglig när ni svarar på frågorna som rör åkermark. I broschyren förklaras åtgärderna nedan som rör åkerlandskapet. Ta gärna med ett exemplar och ge lantbrukaren.

https://www2.jordbruksverket.se/download/18.4111fecc184eee0622a22612/1670486816823/jo22_13.pdf

Tänk så här när ni svarar på frågorna om vilka åtgärder som görs på gården.

Ja betyder: Åtgärden genomförs redan på jordbruksmark (alternativt åker/betesmark) som jag förfogar över”

Nej betyder: ”Åtgärden är möjlig att genomföra på jordbruksmark som jag förfogar över men jag gör den inte i dagsläget”

Inte aktuellt betyder: ”Jag saknar i dagsläget (helt och hållet) förutsättningar för att genomföra åtgärden på min mark.

Exempel 1, ”Jag saknar vall i växtföljden kan jag inte slå den inifrån och ut.”

Exempel 2, ”Jag odlar ekologiskt, sprutfria kantzoner är därför inte aktuellt. ”

Exempel 3: ”Jag har vare sig tegeltak eller vasstak och kan därför inte bevara dem”.

Ta reda på om gården har naturbetesmark och isfall om den betas av egna eller andras djur.

Gå igenom de olika åtgärderna som man kan göra för biologisk mångfald på naturbetesmarker och svara Ja, Nej eller Inte Aktuellt. Det finns ännu ingen broschyr men några förklaringar ser du nedan.

Åtgärd	Beskrivning
Hamlade träd	Hamlar du träd? Teknik att beskära grenar på lövträd. Historiskt sett hamlade man träd för att samla vinterfoder i form av löv till djuren. Hamlade träd har egenskaper som kan gynna många arter.
Betesfria år	Tillämpar du betesfritt år? En bit av betesmarken eller en specifik fålla betas inte under en betessäsong.
Sent betespåsläpp för att låta blommor blomma och fröa av sig	Tillämpar du sent betespåsläpp för att låta blommor blomma och fröa av sig? I hagar med kontinuerligt bete riskerar betet att göra det svårt för blommor att blomma och sätta frö. Om vissa hagar eller fållor kan betas senare är det till stor nytta för blommande arter och därför också för pollinatörer såsom fjärilar och humlor. Du kan välja en art och inte släppa på djuren förrän dess frön har mognat.
Aktiv betesdrift/planering	Tillämpar du aktiv betesdrift/planering? Aktiv betesdrift kan vara stripbete, rotationsbete med flera fållor eller betesmarker. Det innebär att man kan styra betestrycket och därmed får ett mer effektivt nyttjande av betet för djuren och mer möjlighet för blommor att blomma och sätta frö. Aktiv betesplanering är att betesläppstidpunkter varierar mellan år och mellan olika betesmarker, att betestrycket varierar mm

Manuell slåtter	Tillämpar du manuell slåtter? Manuell slåtter innebär att du slår slåtterängen manuellt med lie, röjsåg med skarp gräsklinga eller slåtterbalk (komplement i miljöersättningen för betesmarker och slåtterängar)
Särskild höhantering	Tillämpar du särskild höhantering? Särskild höhantering innebär att det avslagna höet får ligga på marken och torka innan det vänds och tas upp eller att höet hässjas. Dessa åtgärder gör att fröer hinner mogna och ramla av på ängen så att det blir spridning av arter. (komplement i miljöersättningen för betesmarker och slåtterängar)
Skötsel av småvatten i betesmarker	Sköter du småvatten i dina betesmarker? Eftersom småvatten och rinnande vatten i form av bäckar eller åar är värdefulla är de skyddade under det så kallade biotopskyddet. Det innebär att du inte får ta bort eller förstöra dem.
Skötsel av kulturlämningar	Sköter du kulturlämningar i dina ängs- och betesmarker? Kulturlämningar är de enskilda element i odlingslandskapet som påminner om tidigare generationers brukningsformer och traditioner, till exempel stenmurar, hamlade träd, odlingsrösen och brukningsvägar. Särskilt viktigt är det att synliggöra kulturlämningar genom att röja bort sly och ohävdarter samt ta bort träd som hotar att skada lämningen. Läs mer på www.ra.se

Efterbete	Efterbetar du dina ängar? Ofta fortsätter gräset på ängen att växa efter slått. För att inte gräset ska växa sig för långt på hösten kan man låta djuren gå på efterbete. (komplement i miljöersättningen för betesmarker och slåtterängar)
Naturvårdsbränning	Naturvårdsbränner du ängs- och betesmarker? En naturvårdsbränning är en planerad och kontrollerad brand i ett avgränsat område och som tar bort föna, minskar mängden mossor och gynnar frögroning.
Friställning av solitära träd	Friställer du solitära träd? Att friställa solitära träd innebär att du genom att röja eller gallra tar bort konkurrerande växtlighet omkring trädet för att det åter ska få fritt utrymme att utvecklas.
Ingen avmaskning på naturbetesmark	Ser du till att avmaska och följa rekommendationer om karens innan djuren kommer till naturbetesmarker? Parasiter påverkar hälsa och tillväxt hos djuren och därför är det viktigt att minska parasittrycket på marken. Om djuren har parasiter är det viktigt att avmaska djuren enligt veterinärens anvisningar. De djur som fått avmaskningsmedel bör inte släppas på naturbetesmarker utan vara i karens några dagar för att minska risken att aktiva substanser kommer ut i naturbetesmarken. Dessa substanser är negativa för arter som lever i avföring exempelvis dyngbaggar.

Fågelholkar	Sätter du upp fågelholkar i dina ängs- och betesmarker? Ett trettiotal av våra svenska fåglar är hålhäckare, vilket betyder att de bygger sitt bo i någon typ av hålighet. Genom att sätta upp fågelholkar kan du få fler individer av dessa arter på din gård.
Fladdermusholk	Sätter du upp fladdermusholk i dina ängs- och betesmarker? Genom att sätta upp fladdermusholk hjälper du de fridlysta fladdermössen med tillgång till extra sommarboplatser.
Åtgärder för att gynna steklar	Gör du åtgärder för att gynna steklar (exempelvis vildbin) Många vildbin behöver öppna sandtytor för att bygga bo. Dessa miljöer återfinns naturligt exempelvis i naturbetesmarker där djuren trampat upp bar jord. Att bevara död ved är en positiv åtgärd som gynnar både vildbin och många andra insekter.
Restaurering av betesmark	Har du restaurerat ängs- eller betesmarker?
Faunadepå	Anlägger du faunadepåer i naturbetesmarkerna? En faunadepå är en samling med död ved i olika dimensioner som får ligga orörd som boplatser och livsmiljö för vildbin och många andra insekter. Faunadepån skapar du enkelt genom att samla stockar, grenar och ris i en hög.

Mulmholk	Sätter du ut mulmholkar i dina ängs- och betesmarker? Gamla ihåliga lövträd är viktiga bostäder för många småkryp som skalbaggar, klokrypare, harkrankar och blomflugor. I träden bildas mulm – en blandning av nedbruten ved, löv, spillning och rester av olika djur. Idag är det brist på gamla ihåliga lövträd och därför minskar många insekter som är beroende av dem. Där det är ont om gamla träd kan du hjälpa till genom att göra en mulmholk.

Om det finns behov av att förbättra den biologiska mångfalden på gården tipsa om modulen 17A och om rådgivningen om naturbetesmarker.

Klimat

Ange gårdens totala klimatavtryck. Det hittar du i rådgivningsbrev från modulerna 20A, 20B, 20C och 20D. Använd det färskaste värdet. I filen ”Rapport klimatkollen med nyckeltal markerade” ser du var du hittar de nyckeltal du ska föra in.

Om det finns mjölkkor på gården anger du klimatavtrycket per kg mjölk. Det hittar du i rådgivningsbrev från modulerna 20B, och 20D.

Om det finns nötkreatur eller grisar på gården anger du klimatavtrycket per kg levande vikt. Det räknas om till slaktad vikt. Det hittar du i rådgivningsbrev från modulerna 20B, och 20D. Använd 20D om den finns.

Ange gården två största grödor genom att välja i rullisten. Och ange klimatavtrycket för dem i rutorna till höger om dem. Värdena hittar du i rådgivningsbrev från modulerna 20C och 20D. Uppgifterna kan även finnas i rådgivningsbrev från 20A, 20B, i de fall rådgivaren arbetat med allokeringsfunktionen. Använd det färskaste värdet.

Ange andel BAT-gödsel dvs gödsel som är tillverkad med bästa möjliga teknik.

Väl det alternativ för sojaanvändnings som passar bäst in på gården.

Tipa om modulerna modulerna 20A, 20B, 20C och 20D.

Energi

Ange energiförbrukning per enhet (kg eller ton) produkt utifrån den produktionsinriktning du valt. Det hittar du i rådgivningsbrevet från modulen 21. Använd det färskaste värdet.

Ange andelen förnybart drivmedel som används. Gårdens siffror tas från dokumentationen från Energikollen, Klimatkollen eller uppskattas vid rådgivningen.

Ange andelen förnybar el som används. Gårdens siffror tas från dokumentationen från Energikollen, eller uppskattas vid rådgivningen.

Ange hur mycket förnybar energi som produceras på gården, t ex solceller, vindkraft och biogas.

Tipsa om modul 21, biogasrådgivningen och kurser i sparsam körning.

Vilka gränser som vi satt för olika områden finns i modulunderlaget: Indata och gränser.

Resultattabell

Resultattabellen sammanfattar gårdens resultat och du kopierar in den i rådgivningsbrevet.

Flikarna Tabeller, Ammoniaktabell och Läckagetabell

Dessa flikar arbetar du inte i.